

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
ii
12
13

- 1 Wietzel De moribus Apuncturis animalium 1676
- 2 Wegend. De atrophis infantium 1722
- 3 Wilken De calculis biliaribus 1774
- 4 Will De tumoribus capitis 1774
- 5 Willy De dolore capitis 1744
- 6 Wolff De asthmate hypochondriaco 1754.
- 7 Wolff Qua aevana saepius pona delarentur 1722
- 8 Wolff De lachryarum suppressione 1783
- 9 Wolff De febre continua remittente 1781
- 10 Wurty Affinitatum animalium Tabula 1777
- 11 Zimmermann Circa virtutem mercurii extracti civitatis A
Goulralilae 1779.
- 12 Zobel De modo agendi et effectu vericatoriorum in
corpore humano 1751
- 13 Zuber De vericae primariae morbis 1771

DISPUTATIO INAUGURALIS
MEDICA

DE

MORSIBVS
ET PUNCTURIS
ANIMALIVM,

Quam,

REI MEDICÆ AUTHORE DEO TRINUNO
adjuvante

DECRETO ET AUTHORITYTE

MAGNIFICI NOBILISSIMI &
AMPLISSIMI

COLLEGII MEDICI,

IN CELEBERRIMA TRIBOCORUM UNIVERSITATE,

Pro

LICENTIA

Summos in Arte Medicâ Honores & Privilegia

Doctoralia legitimè & solenniter
consequendi

publico placidoque PHILIATORUM

Examini subijcit

JOHANNES CASPARUS Biezel.

Moeno - Francofurtanus.

Ad D. 2. Sept. horis locq̄ solitis.

✻)o(✻

ARGENTORATI,

Literis JOH. FRIDERICI SPOOR.

ANNO M DC LXXVI.

INCLUTÆ AC LIBERÆ
IMPERIALIS REIPUBLICAE
FRANCOFURTENSIS
AD MOENUM

MAGNIFICIS, NOBILISSIMIS ET AMPLISSIMIS,

DN. PRÆTORI

DN. HIERONYMO

PETRO von Stätten;

DNN. CONSULIBUS

DN. PHILIPPO CHRISTIANO
Lersnern

DN. HENRICO LUDOVICO
Lersnern.

DNN. SCABINIS,
SYNDICIS,
SENATORIBUS,

PATRIAE PATRIBUS

VIGILANTISSIMIS,

DISPUTATIONEM HANC INAUGURALEM MEDICAM

SVBMISSE CONSECRAT

JOANNES CASPARUS *Wichel*
MOENO-FRANCOFURTANUS.

DISPUTATIONIS INAUGURALIS
DE
MORSIBVS ET PVNCTV-
RIS ANIMALIVM

CAPUT PRIMUM

Nominalem Definitionem explicans.

Inter affectus, qui periculosi
& *δυσίατοι*, morsus & puncturæ animalium, præprimis venenatorum, postremas ne utiquam sibi vendicant partes; de his cum hoc loco agere sit animus, ne *ἀμεθόδως* id fiat, & ut omnis error præcaveatur, methodo receptâ procedimus, considerantes *ὀνομασολογίαν* & *πραγμασολογίαν*, subjectum, causas & differentias, cum signis & curatione.

Nomen igitur quod spectat, quanquam quidam in eâ sint sententiâ, parum in eo situm esse, testimoniumque afferant *Galeni. l. 1. Meth. med. c. 7. & l. 11. m. m. c. 12.* cum tamen nomina sint *τῶν πραγμάτων* symbola, necessariam ducimus illorum enucleationem, non repugnante Galeno, siquidem expressè *l. 3. simpl. c. 12.* inquit, perturbatum nominum usum rerum quoque perturbare notitiam, & nominibus confusis, rerum etiam notitiam confusam esse. Onomatologia tria includit, Etymologiam, Synonymiam & Homonymiam. Etymologiam vocabuli *Morsus* quod attinet, derivatur à *Mordeo*, quod idem est ac *dentibus lædo*. Synonymiam quod spectat, dicitur quoque *morsura*, quo vocabulo veteres nonnulli sunt usi, verùm apud eos, qui puritati student, vocabulum *morsus* magis est in usu, Homonymiam

A

nymiam

nymiam seu ambiguitatem vocabuli quod concernit, accipitur variis modis: Primò pro dolore & ægritudine: Hinc *Cic. ad Attic. l. 13.* Valdè me momorderunt epistolæ tuæ de Atticâ nostrâ; & *Latinus Interpres aphor. Hipp. s. 4. §. 65.* In febribus circa ventriculum vehemens æstus & stomachi morsus, malum. Secundò sumitur pro detractioe, invidiâ, uti ex *Terent. in Euanuch.* apparet; Invidere omnes mihi, mordere clanculum, ego non floccipendo. Tertiò pro morsu aliquo parvo, morsuunculâ, ex amore, ubi nulla adest continui solutio, apud *Plant. in Mil.*

*Compressiones arctæ amantium compares
Teneris labellis, molles morsuuncula.*

Nostra autem disputatio de his morsibus non est sollicita, uti perspicuè ex titulo apparet, sed de his calamitatibus & molestiis, quas animalia tam venenata quam veneni experientia inferunt, & morsus & puncturæ nomine veniunt. Puncturarum nomen quod concernit, derivatur vocabulum à pungendo, verbi pungo pungere, quod vocabulum etiam per translationem de animo dicitur: Hinc rursus *Cicero*; Epistola ita me pupugit, ut somnum mihi ademerit; & alibi *l. 7. ad Trebat.* pungit me rursus quod scribis esse te istic libenter. Vocatur aliàs quoque ictus, punctio, punctiuacula, punctiuscula: Hinc *Seneca de ira l. 3.* Magis ignosco ei qui vulnus inimici, quam qui punctiusculam concupiscit.

CAPUT SECUNDUM

Realem definitionem proponit.

Morsus & puncturæ quid sint, & quomodo definiantur, diligentiori nunc indagandum scrutinio, quoniam nominalem definitionem realis sequitur. Et quanquam nonnulli sint, qui de morsibus animalium in libris suis egerunt, nemo tamen illorum de exhibendâ formali & reali definitione fuit sollicitus, excepto unico (quem sciam) *Sante Ardoyno*, qui *lib. 5. c. 1. de morsu animal.* illam tradidit, quæ etiam palato nostro ita arri-

det,

det, ut non dubitemus illam nostram facere. Est autem illa talis: *Morsus est solutio continui, ore & præcipuè dentibus facta.* Dixit Author esse solutionem continui, nec immeritò, cum enim partes quæ secundum naturam unitæ debebant esse, à se invicem sint solutæ, nemo negabit unionis solutionem. Solutio autem illa continui comprehendit tum contusionem seu attritionem à dentibus, vel iis quæ his respondent, factam, tum verum vulnus ab illis inflictum. Notandum autem quod ἀποσπασμα in aliis morsibus magis, in aliis minus adsit, imò interdum sensu vix perceptibili: Occurrimus hâc distinctione objectioni, ultrò se ingerenti, quod non semper videatur, vel obscurissimè saltem videatur, continuitatis solutio. Porro diximus esse solutionem continui, ore & præcipuè dentibus factam; dantur enim animalia, quæ ore seu gingivis potissimum, quas præduras & scabras habent, partem cui adhærent, sic arctè constringunt & mordent, ut venenum suum in partem, totumque inde corpus, per apprehensæ partis poros transmittant, licet dentibus non sint prædita; exemplum habemus in rubetis seu bufonibus, qui dentibus carent, & tamen ore damnum homini inferunt. Quid sit punctura, *Santes Ardoynus loc. antea citato* quoque refert. Est, inquit, punctura solutio continui à re multum acutâ (ut est aculeus vespæ, vel apis, & scorpionis) qualicunque (addo punctim) facta.

CAPUT TERTIUM

Subjectum explicat.

COrpus humanum animalium morsibus & puncturis esse obnoxium, non indiget prolixâ argumentorum serie, quæ verò partes in morsibus & puncturis venenatis præ cæteris afficiantur, diligentius inquirendum. Quorundam ea fuit opinio, omne venenum morsu inflictum primò cordi esse inimicum, illudque statim petere: Verùm sicut aliàs non omnia animalium venena antipathiam peculiarem primùm cum corde habent, & illud statim occupant, sed alia aliis à naturâ pernitiæ bellum indixerunt partibus, sic in animalium morsibus eadem videtur ob-

servari varietas. Certè virus caninum, cordi & cerebro præprimis dicitur inimicum, lepus marinus pulmonibus, Cenchris serpens jecori & intestino jejuno & colo uti *Dioscorid. l. 2. c. 52.* habet, Cantharides vesicæ, torpedo manibus &c. Dicimus ergò locum affectum in moribus præprimis & puncturis venenatis non esse unicum, sed plures, omnes nimirum partes principes, modò cor, modò cerebrum, modò jecur. Cor enim affectum esse, leipotymia, palpitatio cordis, anxietas, inquietudines, subita & repentina interdum mors, aliaque symptomata, quæ non nisi corde affecto fieri possunt, demonstrant. Cerebrum occupari, quanquam in aliis magis, in aliis minus, furor & insania denotant. Jecur laborare, obstructions, icterus, quæ non rarò demorsis supervenit, ostendunt. Consecutivè partes corporis reliquæ, imò universa complexio ac moles humorum in corruptionem trahitur, totumque corpus, quòd symptomata quæ sequuntur satis superque probant. Cor interim vix unquam immune esse, ubi venenum penetravit in corpus, facilè intelligit, qui venenorum naturam cordis œconomiam, & quæ hausta venena consequuntur symptomata, sibi revocat in memoriam.

CAPUT QUARTUM

Causam considerat.

Morsuum & puncturarum causa est animal mordens vel pungens: Proxima autem & immediata causa morsuum sunt dentes, vel quæ his respondent. Dentes quamvis homini, animali secundum *Galen. l. II. de us. part. c. 18.* politico & mansueto, principaliter ad esculentorum comminutionem & vocis articulationem sint dati, nec ut armorum vice utatur sicut bruta, sæpè tamen contingit, ut noxam homo homini dentibus inferat. Pueri certè irâ accensi non rarò mordent à quibus fuerunt offensi: Obvios etiam sæpè dentibus impetunt Phrenetici, Maniaci, à cane rabie correpto demorsi. Feris autem præcipuè etiam ad invadendum & ad defendendum dati, hanc nocendi vim à naturâ, ut instrumenta acceperunt. His autem
quan-

quandoque quasi caesim per incisores dictos vulnerant, quandoque frangunt per caninos, quandoque atterunt per molares: quandoque & incisio & attritio & fractura satis est evidens. Dentibus respondent gingivæ præduræ & asperæ; ut supra notatum; item maxilla amissis dentibus & oblitteratis alveis in circuitu acutior facta & durior in senibus, item unum os pro superiori ordine dentium æqualiter extensum, quale Prusæ Regis Bithyniæ filio fuit, teste *Valer. Maximo l. 1. c. 8.* Pyrrho Epirotarum Regi, teste *Plutarch. in vita ejus*, aliis, quos notatos vide ap. *Joh. Anton. van der Linden Medic. Physiol. c. 13. art. 3. Schenck. observ. Medic. c. d. dentibus Thom. Barthol. Anat. reform. l. 4. c. 12. & histor. anatom. Cent. 1. hist. 35.* Nec non rostrum avium, quod sive aduncum, sive latum, sive aliter formatum, illæ pro labiis & dentibus à providâ rerum naturâ acceperunt, cum dentes nulli volucrum, præter vespertilionem notante *Plinio hist. nat. l. XI. c. 37.* Denique acies pinnarum piscium quorundam, ut infra notabimus. Puncturarum proxima & immediata causa est aculeus, quem in partem mollem adigunt illo armata animalcula. Cum verò malignitatis multum in se habeant plurimum animalium morsus & puncturæ, per hos venenum partibus læsis communicari, nobis cum majori parte Medicorum est verosimile, illudque pervenas, arterias, nervosque, tum mediante illâ Hippocratis *ἔρρηξις καὶ ἔρρηξις* in universum corpus diffundi, horrendaque excitare symptomata, quæ nullâ manifestâ qualitate possunt deduci. A communicato veneno deducimus illa; 1. quia si excessus qualitatis manifestæ esset causa illorum, necesse esset eundem vel intensiorem ejusdem qualitatis gradum in aliis rebus eundem edere effectum, quod experientia redarguit. 2. Non opus esset medicamentis à totâ substantiâ, ut Medici loquuntur, agentibus, curationem adornare, quorum occultas proprietates & agendi modum nemo mortalium capere potest: v. g. si quis ab hæmorrhoo demorsus ex omnibus corporis meatibus imo poris prorruptionem patitur sanguinis; vel si quis à Tarantulâ demorsus admirando saltandi desiderio tenetur. Horum effectuum causam malè dixeris caloris exsuperantiam: Cur enim non superveniunt affectibus, in quibus summi caloris indicia, linguæ siccitas, asperitas, nigredo, oris, gula,

gulae, ventriculi ardor, sitis maxima &c. Malè quoque frigoris excessum, cur enim nil tale videas in affectibus frigidissimis. Ita nec à siccitate, nec ab humiditate: Nulla etiam harum qualitatum opposita affectus similes expugnabis. Agnoscimus E. veneni occultam proprietatem, æquo animo ferentes, quod quidam putent, hac nos ratione ad ignorantiae asylum confugere: Pridem enim ex Scaligero didicimus; *Nos in tenui rerum luce caligare, in mediocri cæcutire, in majori cæcos esse, in maximâ prorsus insanire*: & boni viri esse, quædam æquo animo velle nescire. Qui hodiè sedulò & curiosè, plenè & planè perquisivisse omnia videri volunt, discant vel Scaligero duce, nos umbratili intellectu nostro omnia exactissimè, clarissimè ac distinctissimè capere posse, velle nobismet ipsis persuadere, esse insignis arrogantiae: quem fugit Galenus non semel fassus sibi hæere aquam, fugit Hippocrates agnoscens in morbis τὸ θεῖον?

CAPUT QUINTUM

Differentias exhibet.

Morsus animalium sunt duplices, alii enim sunt venenati, alii verò minimè. Venenati dicuntur, qui à virulentis bestiis inferuntur, cujusmodi sunt Aspis, Dipsas, Natrix, Vipera, Hæmorrhous, Basiliscus, Tarantula, Amphisbæna, Scytale, Cenchris, Dryinus, Draco, serpentes quidam nostrates, canis rabidus aliaque animalia rabida & similia. Differunt autem hi morsus venenati multis modis: Primò ratione subjecti, experientia enim testatur unum idemque animal hunc citius illum tardius, hunc intra diem, illum intra 4. l. 6. dies morfu jugulare. Sæpè qui uno eodemque tempore morfu animalis ejusdem læsi, diversis tamen temporibus extincti fuerunt, quia ad omnem actionem patientis dispositio requiritur, & actio non recipitur per modum imprimentis, sed per modum subjecti recipientis; hinc videas imbecilla corpora citius, firma & robusta tardius veneno necari: Hinc senes citius veneni vi succumbunt quam juvenes, quoniam in illis magna jam facta est caloris nativi imminutio, facillimè igitur quod superest à veneno potest extingu-
gui,

qui, cum contrâ vegetus ille juvenum calor veneno fortius resi-
 stat, nec ita facilè ab illo sese destrui patiatur. Quod de senibus
 dictum fuit, idem quoque de tenerâ ætate, omnibusque quibus
 corporis *Diabesis* & valetudo minus est firma, intelligi debet.
 Secundò differunt ratione causæ, non enim in omnibus anima-
 libus idem venenum est, sed non tantum in hoc vehementissi-
 mum & perniciosissimum, adeò ut unâ tantum horâ sæpius ho-
 minè conficiat, ut in Aspide, Ceraſte, videmus, in aliis verò minus
 vehemens, ut in Viperâ, in aliis denique his longè imbecillius, ut
 in Scorpione, Cane rabido; sed & in uno eodemque animali
 alio atque tempore venenum majorem minoremve habet activi-
 tatem: Sicut videmus hyemali anni tempore serpentum vene-
 num tam violentum non esse ac æstate, quo tempore exaltatum
 quasi videtur. Imò formâ & specie differunt, unde tam varii
 effectus, & horrenda quandoque phænomena. Unde tertio
 differunt ratione supervenientium symptomatum, alii enim
 convulsiones, deliria, saltandique libidinem inducunt, alii mæ-
 stitiam timiditatemque pariunt, alii dolores vehementissimos,
 inflammationes, icterum, febres, excitant, alii alia. Cur au-
 tem in aliquibus hoc vel illud symptoma magis producat, in
 aliis non, ex patientis ratione vel agentis fieri puto, pro ratione
 scilicet fortitudinis vel imbecillitatis. Quartò ratione loco-
 rum, quæ enim feræ arentium, montosorum & sole perustorum
 locorum indigenæ sunt, promptius interimunt, quam quæ hu-
 midorum & palustrium, quod quoq; *Aristoteles l. 8. c. 29. de hist. a-*
animal. testatur. Quintò ratione moris, in aliis enim venenū nunc
 tardius nunc citius sese exerit, & non solum menses, sed & totos
 interdum annos in corpore nostro latet; exemplum illius quod
 tardius sese exerit, habemus in cane rabido, cujus venenum rarò
 ante vigesimum diem sese prodit, interdum post trigesimum,
 in multis nonnisi post 4, sex aut octo menses, in quibusdam et-
 iam post annum, uti *Fracastor. l. 2. de morb. contag. c. 10.* scribit.
 Testatur id quoque *Albertus Magnus l. 7. hist. animal. c. 2.* ubi se-
 vidisse hominem scribit, demorsum à cane rabido, cui anno se-
 ptimo post locus cicatricis in flammam incepit, ita ut intra duos
 dies vitam cum morte commutare fuerit coactus. Contra ve-
 rò non ita post longum intervallum vim suam ostendunt serpen-
 tes,

tes, Dipsas, Vipera, Natrix, Aspis, quam primum enim hi morderint, illorum venenum à demorsis miserrimè sentitur, & symptomata statim accidunt gravia.

Porro non Venenati morsus dicuntur, qui ab animalibus non ita virulentis imprimuntur, cujusmodi sunt canis domesticus, felis, simia, homo (fallitur enim & fallit *Plinius quando l. ii. hist. Nat. c. 37.* scribit hominum dentibus inesse quoddam virus) ursus, asinus, sues tam domesticæ quàm sylvestres, equus, leo & id genus alia. Posset autem quis in dubium vocare, an equi, asini, ursi vel leonis morsus non sint venenati? Credunt id nonnulli, ob gravissima quæ pariunt symptomata, præcipuè autem quod plerumque in gangræ nam & sphacelum terminentur. Sed dixerim morsus horum animalium per se non esse venenatos, sed per accidens tamen fieri posse, si nimirum rabie corripiantur; venenati enim per se si essent, parva vulnera non minus ac magna periculosa essent, quemadmodum in morsibus serpentum, canis rabidi, aliorumque animalium fieri videmus, ubi minimum quidem vulnus, si parum neglectum fuerit, mortem inferre potens est. Quod autem symptomata iis superveniant gravia, exinde fieri puto, quod animalia ista tanquam robustissima, vim habeant maximam contundendi & conterendi musculos, venas, arterias, imò & ipsa interdum ossa, unde dolor maximus, inflammatio, quæ pedissequa doloris, & tandem gangræna vel sphacelus. Possumus interim largiri ambabus manibus, esse aliquid in omnium ferarum etiam non venenatarum morsibus magis dolorificum & cacoëthes, quàm in comunibus vulneribus ab aliis causis inflictis. *Paræus l. 20. c. 9.* credit, quod aliquid in eorum salivâ & sanie insit naturæ nostræ inimicum, quod malignam ulceri qualitatem inurit. Cæterum hi morsus non venenati variè quoque differunt; alii enim magni, alii parvi sunt; in aliis arteria læsa, vel nervus, vel vena, in aliis minimè; his symptomata superveniunt gravia, ut gangræna, convulsio, sphacelus, illis non; alii cum fractura ossis fiunt, quod robustiora illa animalia ut plurimum faciunt, aliis minimè; & quæ differentiæ possunt esse plurimæ: sufficiant istæ.

Puncturarum differentias breviter quoque considerabimus. Possunt autem illæ quoque duplices dici, nimirum vel venenatæ,

venenatae, vel veneni expertes. Venenatae sunt, quas animalia venenata induxerunt, ut scorpium, phalangium &c. Non venenatae, quas animalia veneni expertia inflixerunt, ut apes, muscae &c. Posset autem hic quoque controversia agitari, ad quamnam scilicet classem vesparum puncturae sint referendae, an ad venenatam vel non? Si Hildano viro aliàs fide digno credere volumus, minimum illud insectum maximum venenum in se continere deprehendemus; scribit enim *obs. 77. cent. 4.* de matrona aliqua, quae cum puncturam circa carpum à vespâ accepisset, non solum in lipothymiam incidit, sed & die sequenti epidermidem per totum corpus separatam sensit, quod absque veneni praesentia accidisse, nemo dixerit. Quid igitur statuendum? Anne vespa vel earum puncturae pro venenatis habendae? Dico quod non; venenatae enim si essent, talia quoque symptomata semper producerent, quae animalia venenata, quod tamen minime vel raro fieri, experientia quotidiana docet; singulis enim diebus rustici earum punctiones patiuntur, qui tamen neque in lipothymiam incidunt, neque epidermidem amittunt, neque alia symptomata quae puncturas venenatas sequuntur, sentiunt. Dicimus igitur aut vespam illam alicui rei venenatae insedisse, quod talia symptomata sint secuta, aut aliquam rem venenatam plane comedisse, quod interdum fieri, *Plinius l. II. c. 53.* testatur. Reliquae puncturarum differentiae in morsuum differentiis videri possunt & elici, mittimus igitur B. L. ad illas. Hoc addendum, quod alia animalia noceant aculeo, quem in ore gerunt, ut muscae, vel in cauda, ut scorpium terrestris, pastinaca marina, vel in pinnis, ut pisces quidam. *Forestus obs. 34. l. 6.* se hominem vidisse asserit, qui cum in mari nataret, & piscis ille acanthius marinus dictus clam jaceret, ad ejus pinnas venenosas cum digitum pedis offendisset, tanto dolore afficiebatur, ut homo ferè insanus exinde factus sit: Vel in aliis corporis partibus, ut scorpium marinus, qui teste *Rondeletio de pisc. l. 6. c. 19.* tot aculeos habet in capite, ut sine noxa ferè tractari non possit, & in dorso quoque spinam venenatam gerit: ut & scorpæna alii que pisces.

B

CAPUT

CAPUT SEXTUM

Signa Diagnostica perpendit.

ELegansest sententia *Hipp. lib. de Medico*, ubi solus is, inquit, qui signorum cognitionem habuerit, ritè curationem adgreditur. Ut igitur monitum tanti viri observemus, signa morsum & puncturarum diligenter examinabimus. Signa morfus vel puncturæ interdum satis manifesta, impressa vestigia dentium vel aculei: interdum obscuriora, deficiente etiam relatione ægrotantis, si v. g. ægro somno sopito punctura accidit. Semper autem per signa cognoscendum an morsus vel punctura veneni particeps. Morsum venenatum esse, partim ex ægri relatione, partim ex supervenientibus symptomatis innotescit: Ex ægri relatione, si fatetur à talibus animalibus morsum provenisse, quæ venenata sunt. Ex supervenientibus symptomatis, si ista accedunt symptomata, quæ aliis venenis supervenire solent: v. g. quando pars læsa statim intumescit, inflammatur, dolore gravissimo corripitur, aut ejus color naturalis perit aut mutatur, nigricat scilicet vel livet, laborans gravibus molestiis angitur, lipothymiâ vel convulsione corripitur, & alia accedunt symptomata, quæ venenis sumptis supervenire solent. Cum autem neque hoc sufficiat, scire morsum vel puncturam esse venenatam, cum quodlibet venenum promptius proprio suo alexipharmaco expugnetur, idè operæ pretium, cujusque ictu vel morfu communicati veneni, signa in promptu habere, tradita nobis à *Dioscoride*, *Paulo*, *Aëtio* aliisque. Ab Aspide igitur ut incipiamus, serpente longè venenatissimo, de quo etiam omnes ferè scriptores primò tractant, sciendum de morsu ab illo supervenire capitis gravitatem, oculorum caliginem, sensuum hebetudinem, stuporem, somnolentiam, faciei pallorem, corporis refrigerationem & id generis alia, quæ apud auctores fusius descripta, videri possunt. Hoc autem notandum, quod exiguum infligat vulnus, quod omnem ferè oculorum aciem effugit, imò & illud, quod morsu suo dolorem ferè nullum excitet, ad eò, ut sicut *Galen. de Theriac. ad Pison. c. 8.* refert, Cleopatra Ægypti

gypti Regina maluerit (periculo prius facto in ancillis, quarum ministerio ad corporis cultum utebatur) se aspide quam alio veneni genere interimere. Vid. *Ælianus histor. Animal. l. IX. c. 23.* ubi mortem ex aspidis ictu plenam lenitudinis æstimatam notat, quod & confirmat *Galen. loco citato in fin. cap.* addens, se sæpè in magnâ Alexandria spectasse, cum aliquem condemnatum sine longa dilatione & cruciatu necare vellent, aspides pectori admovisse. An frigida vel calida sit temperiei, valdè controversatur. Dipsadis morsus cognoscitur ex eo, quod magna siccitas & inflammatio, non internarum tantum sed externarum quoque partium adsit, unde intolerabilis atque inextinguibilis sitis, adeò, ut quamvis æger indefinenter bibat, nullum tamen inde sentiat levamen, sed more hydropicorum, *quo plus sunt potæ, plus sitiantur aqua:* Quia tamen omnes meatus & ita urinarii quoque exsiccantur & constringuntur, largissimus ille potus per urinam exire non potest, sed distribuitur per venas in totum corpus, unde illud adeò intumescit, ut inguina rumpantur, ægerque sitibundus moriatur.

E Vulnere à Natrice inflictò, primò sanguis purus exit, post sanies multa, cutis fit arida, pustulæ emergunt livida, oculi caligant, bilis vomitu rejicitur, vertigo ingruit, dolor mutat locum. Sortitur serpens iste secundum loci quem in habitat diversitatem, diversa quoque nomina: Hyeme enim quando in stagnis & paludibus degit, Hydrus vocatur, æstate verò & autumno siccam terram inhabitans, Chersydros dicitur, & atrociora infert symptomata, quando terræ incola. Signa quibus viperarum morsus cognoscuntur, sunt sequentia, juxta *Parai lib. 20. c. 16.* Dolor pungens statim oboritur, pars in molem attollitur amplissimam, indeque universum corpus, nisi occurratur, exudat è vulnere crassa & cruenta sanies, surgunt in ambitu vesiculæ, quales ab ambustione fieri solent, crebrâ syncopeprehenduntur ægri, cum sudore frigido, mortis prænuntio, nisi partibus nobilibus antequam illas venenum invaserit, remediis opportunis consultum fuerit.

Porrò ab Hæmorrhoo aliquem demorsum esse, pathognomonicum signum est sanguinis profluvium, ille enim non solum, per vulnus inflictum, sed per omnes quoque corporis

partes excernitur, per vias tam consuetas, ut hæmorrhoides, nares, uterum, quàm inconsuetas, ut aures, oculorum angulos, dentium gingivas, unguium radices, per os, vomitum, tussim, alvum, imò per omnes corporis poros atque meatus. Quæ omnia, quoniam *Lucanus l. 9. Pharsal.* elegantissimis versibus expressit, non potuimus committere, quin illos hîc infereremus, sunt autem seqq.

*Impressit dentes hæmorrhoids aspera Tullo,
Magnanimo juveni, miratorique Catonis,
Utque solet pariter, totis se effundere signis
Corycii pressura croci: sic omnia membra
Emisere simul rutilum pro sanguine virus.
Sanguis erant lacrymæ, quæcumq; foramina novit
Humor, ab his largus manat cruor, ora redundant
Et patula nares, sudor rubet, omnia plenis
Membra fluunt venis, totum est pro vulnere corpus.*

Morsus Basilisci signa sunt hæc: maxima oritur totius corporis inflammatio, pars affecta flavo tingitur colore, pili defluunt, caro liquefcit & frustillatim decidit, morsusque brevi temporis spatio vitam finit, uti *Sennert. l. 6. part. viii. c. 12.* testatur. Notandum autem Basilisci nomine, duo animalium genera apud autores venire; unum quod è serpentum genere, quod agnovit *Galenus, Aëtius, Avicenna,* aliique Medici, de quo jam diximus, & signa ista intelligenda sunt, alterum avis genus, quod ex ovo galli gallinacei provenire creditur: tale, an in rerum naturâ existat vel unquam exstiterit, eleganter *Excell. Strassus M. D. & Profess. in alma Ludoviciana celeberrimus, Patronus & Hospes quondam noster perpetuâ gratitudine prosequendus in suo tractatu de ovo Galli* ostendit.

Tarantulæ morsus ex sequentibus dignoscitur signis. Quidam perpetuo canunt, alii rident, flent, alii clamitant, alii premuntur somno, ut vix excitari possint, alii contra perpetuis vigiliis distrahuntur, alii vomunt, saltant alii, sunt qui sudant, tremant, obstupescant, alii aliis doloribus cruciantur & delirantibus

bus similes efficiuntur. Quod si autem hæc symptomata admiranda sint, non minus curandi ratio admirationem quoque merebitur, sola enim ferè musica vim habet mutandi hoc malum, uti infra ostendemus.

Morsui Amphisbænæ & Scytales ea contingunt symptomata, quæ viperæ moribus. Item morsui Cenchris, quamquam huic graviora, sequuntur enim illum putrefactiones & carniū defluxus, uti *Aërius c. 27. serm. 13.* habet.

A Dryino demorsis illa ferè superveniunt symptomata, quæ morsui natricis supervenire solent.

Morsum Draconis mitiora sequuntur symptomata, imò credunt multi, illos nihil veneni in se continere, alii verò veneno non carere illos asserunt, præprimis in regionibus calidioribus. Si *Lucano* credere volumus, dracones in illis regionibus erunt venenati, cecinit enim *lib. 9.* ita:

*Vos quoq; qui cunctis innoxia numina terris
Serpitis, aurato nitidi fulgore Dracones,
Pestiferos ardens facit Africa.*

Dracones, quoniam plurimis regionibus ignoti, ideo forsitan veneni eorum natura non satis explorata. Diversa prorsus signa proponunt *Avicenna* & *Nicander in theriacâ*, ut notat *Ulyss. Altrovand. histor. serp. & Drac l. II. c. 1.*

Serpentes in Germaniâ nostrâ quando mordent, oritur in loco affecto tumor, dolor & calor insignis, sanguis primò purus, post saniosus & graveolens exit, facies flavescit & livida est, reliquaque accidunt symptomata, quæ peregrinis, mitiora tamen & leviora. Signa & symptomata morsus canis rabidi, alia propria sunt, alia communia. Propria sunt, quod homo fiat cogitabundus, meticulosus, solitudinem captet, hominum societatem fugiat, lucem odio habeat, canum ritu latret, tandemq; aquâ expavescat & horreat; unde antiqui missis aliis symptomatibus hunc affectum hydrophobiam appellarunt: Verum non solum ab aquâ abhorrent, sed & ab aliis liquidis, vino, jus culis. Communia signa sunt delirium, motus convulsivi, febris, &c.

Quoniam autem cognosci debet, num canis, qui vulnus infligit, rabie correptus fuerit nec ne, canis rabiosi indicia breviter quoque ostendemus. Illa autem nobis exhibet *Galen. lib de Theriac. ad Pison.* his verbis: Si audieris canem, qui aliquem momorderit, gracilem corpore & siccum, oculis rubentibus, caudâ demissâ, spumâ ex ore fluente, prætereâ linguâ foras porrectâ & tanquam bile coloratâ, obvium quemquam insiliisse, citra causam cucurrisse, deinde rursus subito consistentem cum irâ quadam magis furenti non ipsi prævisos momordisse, hoc inquam, si in eo sic habere audieris, statim rabiosum canem fuisse intelliges. Sed quæret aliquis, an alia quoque animalia præter canem in rabiem agi possint? Negat id *Galen. l. 6. de loc. aff. c. 5.* Verùm experientia ipsi reclamât, notissimum enim est, non solum canes, sed & lupos, equos, feles, sues, boves &c. rabie corripi. Dicendum igitur, ut Galeni autoritas conservetur, mentem forsan fuisse, canes cæteris animantibus rabiei magis esse obnoxios, id quod à veritate non alienum. Nonnulli si incerti sunt de rabie & veneno animalis, sumunt frustum panis, imbuunt cruori vulneris, & animali sano illud porrigunt, quod comestum, si ei symptomata quæ supervenire solent, non intulerit, rabiei & veneni illud expers pronuntiant.

Et hæc sunt signa & symptomata morsuum venenatorum præcipuorum.

Non venenati cognoscuntur, si animal quod momordit non venenatum, si ex prædictis symptomatibus nulla ad sint, vel leviora saltem, ut inflammatio, dolor, &c; Febres autem his morsibus non rarò superveniunt, item gangræna & sphacelus, uti dictum.

Puncturarum signa & symptomata nunc quoque tradenda. Ab animalibus autem venenatis, ut rursus quoq; incipiamus, primas scorpioni dabimus. Horum cum sint varia genera, quæ apud *Grevin. de ven. l. 1. c. 14.* videri possunt, accidentia quoque procreant dissimilia. Plerumque autem sequentia adsunt symptomata: Acerbissimus non solum in parte affectâ, sed & in toto corpore exoritur dolor, locus referente *Paul l. 5. c. 8.* incipit inflammari, rubet, nunc fervor, nunc frigus vicissim invadit, sudor ipsos comitatur, tremor, extremorum perfrictio, pili rigent,

rigent, cutis fit discolor, se grandine percussos ægrotantes putant, uti *Galen. l. 3. de loc. aff.* habet: prætereà ipfos nervorum contractio comitatur, unde subsequitur risus Sardonius vulgò dictus, hoc est coactus, qui fit, quod nervi ad suum principium sese retrahant, & quæ id generis alia, quæ apud scriptores passim reperiuntur.

Phalangii punctura vix conspici potest, inquit *Aëtius c. 8. serm. 13.* frigiditas adest circa genua, lumbos ac scapulas, universum corpus intumescit, quibusdam urinæ emittendæ difficultas adest, cum pudendi tentigine & dolore, si verò minxerint, aquosæ ipsorum sunt urinæ, quædam araneorum textis similia in se habentes, uti *Aëtius l. c.* refert. A scorpione marino qui fuerint icti, molestos cruciatus sentiunt, accidunt & interdum convulsiones & lassitudines referente *Sennert. l. 6. p. 8. c. 42.*

Pastinacæ marinæ ictum sequitur dolor in parte læsâ vehemens, caro circa plagam nigrescit & stupet, quæ si digitis comprimatur, saniem emittit atram, crassam, & malè olentem, uti *Sennertus ibidem* testatur.

Ictum apum & muscarum in parte affectâ sequitur dolor vehemens, qui tam diu durare solet, donec aculeus relictus exemptus fuerit: relinquit autem plerumque stimulum apis, non vespa, uti *Mathiol. l. 6. c. 41.* scribit. Hos autem quos vespa pupugit, eadem concomitantur, sed intensiora, præprimis si antea cadaveribus venenatorum animalium infederit, aut, quod *Plinius l. 11. c. 53.* testatur, serpentibus planè victitarit.

CAPUT SEPTIMUM

Prognostica refert.

Ingenue videtur confessio *Galen. comm. 3. in progn. Hipp. text. 41.* Nunquam errare in prædicendo supra caput hominis est, quàm minimum errare, artificis solius. Hanc nostram facimus, enarraturi prognostica in moribus & puncturis animalium. Omnes autem morsus qui à venenoso animali sunt inflati, longè graviores & periculosiores sunt illis, quos animalia
non

non venenola induxere. Et quamvis morsus venenati interdum sint exigui, mortem tamen afferre possunt, cum aliàs non venenati, quamvis magni sanari possint, symptomata enim non ita gravia sunt & contumacia, veluti in moribus venenatis, ubi optimis remediis adhibitis sapissimè non cedunt. Cæterum quoniam signa Diagnostica peculiaria dedimus, prognostica quoque quod & alii fecere, trademus, incipientes ab Aspide, quæ quoniam perniciosissimum venenum habet, quàm citissimè hominem interficit, ut ejus morsus ferè insanabiles habeant: Est tamè quædam differentia pro diversitate aspidum, quam designat *Galen. l. de theriac. ad Pison. c. 8. Aëtius serm. 13. c. 20.* tale prognosticum sistit, si scire velis an victurus sit percussus, centaurium cum vino bibendū præbeto, si evomet pharmacum, morietur, si non, vivet. Dipsas licet non tam citò veluti Aspide necet, morsum tamen periculosum infert, urinam enim ægrotautes excernere nequeunt, quæ in totum corpus diffusa illud intumescere facit, ut sæpius circa inguina rumpatur, ægerque sitibundus moriatur.

Natrix morfu magis nocet, quando terram occupat, quam dum in aquis commoratur, & scribit *Ælianus l. 8. de animal. c. 7.* Cherfydri venenum ita perniciosum esse, ut is qui mortuum saltem attigerit, statim intereat. Vipera medium quasi inter ea quæ statim interimunt, & ea quæ tardius interimunt, statuitur. Utrum verò fœmina aut mas venenum lethalius inferat, apud authores disputatur. Nos fidem habemus illis, qui experienciâ edocti, tradunt maris venenum esse perniciosius: quia ratio non repugnat. Hæmorrhous qualem morsum inferat, facilè æstimabit, qui sanguinem cum Galeno pro communi partium corporis nostri alimento & fomento caloris nativi habet, ille enim cum per totum corpus, vias tam consuetas quàm inconsuetas, excernatur, procul dubio mortis causa erit, tantum enim caloris quantum sanguinis, tantum vitæ, quantum caloris. Basilisco serpenti magna in necando est rapiditas, ad solum tamen conspectum ejus, vel si audiatur, uti alii volunt, homines interimere, non facilè crediderim: si enim solo oculorum intuitu hominem interficit, non equidem video cum *Cardan. l. 1. de venen. c. 16.* quomodo factum sit, ut ii qui ipsum viderunt, ejusque

que faciem adnotarunt, vel audiverunt, ex quorum postea relatione hujus feræ historiam descripserunt, incolumes evaserint, præsertim cum tam parvum sit animal, ut non nisi è propinquo loco conspici possit.

Prognosis Tarantulæ quod spectat, malum periculo non vacat, etsi Sennertus ex mille demorsis vix duos interire affirmet, præprimis autem si morsum æstu anni flagrantissimo intulerit, & homini vel jejuno, vel in senectute constituto. Prognosis Amphisbænæ & Scytalæ convenit cum viperarum: Item quoque serpentis miliaris, qui aliàs Cenchris dicitur, & Nicandro Leo appellatur, quod æquè sit ferox & crudelis. Dryinus tantæ venenositatis serpens dicitur, ut non solum morsu hominem enecet, sed etiam Medici ægrotanti medicamenta applicantis manus excoriet. Imò dicunt eum pravè olere, si quis eum interimat, illoque suo fœtore omnium aliorum odorum, quamvis præstantium, sensum auferre.

Draconum morsus non ita periculosi statuuntur, præprimis in frigidis regionibus. Serpentes Germaniam nostram inhabitantes, licet non tam citò enecent veluti peregrini, morsum tamen lethalem inferunt, nî in tempore ægrotantibus subvenias. De morsu canis quidam tale prognosticum sistunt: si fuerit rabiosus qui momordit, sequenti die demorsi peribunt; si non fuerit, vivent; quod tamen ita simpliciter determinare noluerim; cum experientia confirmet, morsus qui pro deploratis habitusunt, præter opinionem fuisse sanatos, quosdam verò qui per se lethales non fuere, per accidens tamen tales factos esse, ob Medici scilicet vel chirurgi & adstantium negligentiam, rerumque necessariorum defectum. Experientia interim fidissima rerum magistra docuit, si medicamenta statim adhibeantur, antequam venenum invalescat, & cerebrum invadat, demorsum servari posse, & præcaveri ne in hydrophobiam incidat; illa autem si accesserit, vix quisquam evadet, sed moriuntur plerumque in furore. Expertus id magno suo malo *Baldus juris consultus* dicitur; fortè enim à catulo quem in deliciis habebat, in labia leviter morsus, cum illum rabie correptum nesciret, & vulnus ob exiguitatem negligeret, paulò post rabiosus interiit, frustra tum adhibitis remediis omnibus. Neque verò à morsu

C

tan-

tantum canis rabidi funestum istiusmodi periculum infertur, sed & ab aliis animalibus; quin ipse homo homini lupus quandoque est, quod in proverbio aliàs dicitur; siquidē rabie correptus, ubi alium momorderit, rabiosum efficit, uti *Galen. l. 6. de loc. aff. c. 5.* ipsaque experientia docet. Neque mirum hoc est, cum & irati hominis morsum, mortem non rarò secutam *Paulus Aegineta l. 5. c. 26. Cels. l. 5. c. 26.* alique testentur, cujus etiam nonnulla exempla notatu digna *Zacut. l. 3. prax. admirand. obs. 84.* proponit. Notandum autem, quod hi morsus omnes sint periculosiores, si cordi vel cerebro sint propiores, minus verò, si partes distantes occupaverint; si arteria læsa; tunc enim facili negotio venenum ad cor penetrat; si nervus aliquis læsus; nam non solum dolor ingens excitatur, sed & cerebro venenum promptius communicatur, & gravia symptomata excitantur; si verò vena sit læsa, humores corrumpuntur: Minus periculosum si nullum vas sit læsum. Convulsiones his quoque non rarò superveniunt: fiunt autem illæ vel à puncturâ nervorum eorumque dolore ingenti, vel à maligno & venenato vapore partem aliquam nervosam aut cerebri membranas vellicante, ad quem expellendum cum natura insurgit, contractionem istam excitat: quod intelligi potest ex *Hipp. sect. 5. §. 65.* *Quibus sunt cum ulceribus tumores conspicui, ij non admodum convelluntur aut insaniunt: his verò repente evanescentibus, siquidem posticâ parte factum sit, convulsiones & tetanum accidunt.* Et *Galen. art. Medic. c. 92.* Nervi, inquit, & tendinis punctura, propter sensus vehementiam, & quoniam hæc pars principio (id est cerebro) connectitur, prompta est ad nervorum convulsionē excitandam, ac tum præsertim cum nihil extrorsum expirat, obcæcato cutis vulnere. Prognosis non venenatorum quod attinet, morsus illi vitæ periculum non minantur, si ritè tractentur, & non magna contusio adsit, vel dilaceratio carnis, nullaque ossis fractio: aliàs non spernendi sunt, cum gangræna & sphacelus supervenire soleant. *Salmuth. cent. 3. obs. 35.* ex morsu equi in tibiâ Epilepsiam observavit. Morsum lupi non rabidi, sed solùm irati, malignitatem habere conjunctam *Hild. cent. 4. obs.* testatur: confirmat id quoque *Schenkius in obs. l. VII. de venen. animal.* qui similiter luporum licet non rabientium morsum venenatum probat: sed non satisfacit ratio quam affert,

affert, quia scilicet in renibus eorum plerumque nascuntur serpentes. Et hæc prognosis esto morsuum, Puncturarum nunc quoque tradenda: minantur autem summum periculum illæ, si animal quod pupugit, venenosum. Sic ictus scorpionis exitiosus est, præprimis in æstate, & cum fame premuntur, quod omnibus quidem animalibus venenatis commune est; necant tamen alii aliis magis, nam octo illorum diversa sunt genera, uti ex Nicandro patet. Dictum quoque id esto de scorpione marino, qui ictu suo miserè piscatores sæpè torquet, ut & de scorpæna, quæ piscis est littoralis, scorpione multò minor, & in dorso solum spinam eamque venenatam gestans. Item de pastinacâ marinâ; illa licet (abscisso in cauda radio) in cibum veniat, tamen in caudâ habet aculeum ita mortiferum, ut brevi temporis spatio homines aliaque animantia ictu perdere possit: Imò sicut *Ælianus l. 8. de animal. c. 26.* scribit, si ad maximam arborem summè virentem aculeum admoveas & defigas, non multò post amittet folia. Mellifluæ apes, tantum abest ut ferant solum mel, ut iracundiæ quoque prodant fel. Hinc ab apum ictu ortam gangrænâ observavit *Zacut. l. 3. prax. adm. obs. 83.* ex puncturâ vespæ circa carpum dolorem ingentem & lipothymiam *Hildan. cent. iv. obs. 77.* Sicut ex simili puncturâ circa juncturam mandibulæ ulcus insanabile secutum, idem *obs. 78.* & dolorem horrendum aliaque symptomata ex ictu vespæ secuta, theriacalibus externis & internis curata *River. cent. 3. obs. 88.* Imò quando bestiolæ istæ densiore agmine in hominem involant, illum interficere possunt: sic enim teste experienciâ non solum homines, sed & equos aliaque animalia robustissima interfecerunt.

CAPUT OCTAVUM

Curationem ostendit.

DUm circa curationem versor, mentem meam subit illud Damasceni, *Quibus medemur non esse lapides, neq; ligna, neq; lutum, neq; corium, sed tenuioris pariter & pretiosioris essentia opificij Dei, in quo lapsus proclivis quidem, sed admodum periculosus existit,*

Et in plerisque, præsertim subtilioribus naturis, sæpè ad interitum terminatur. Summâ ergò ope nitamur, ne quid vel admittamus vel omittamus, quod cavere possimus. Est autem curatio morsum & puncturarum præprimis ferarum venenatarum, instituenda in tempore, nullâ interposita morâ, & talis quidem quæ apta est venenum digerere, ac ne in corpus subeat, impedire: occupatis enim semel principibus partibus, remedia frustra ferè adhibentur, malumque rarò cedit. Cum autem ut supra notatum non unius morfus & puncturæ sint generis, non una etiam omnium potest esse curatio. Morfus non venenati animalium robore dentium pollentium, cujusmodi Leo, Ursus, Equus, Canis, adjunctam habent insignem partium mollium contusionem. Cum autem in hoc, attritis cum carnibus vasculorum extremitatibus, sanguini via pateat, & dolor summus ex continui solutione, attrahat sanguinem, ne tanta superveniat inflammatio, quam excipiat gangræna & sphacelus, illico opera danda, ut sanguinis impetus à parte læsâ avertatur: Id quod præcæteris auxiliis promptè præstat Venæ sectio Revulsoria. In parte autem affectâ locum habent vulgo dicta defensiva, quæ sanguinis in partem affectam influxum prohibent, parata ex bolo, terrâ sigillatâ, sanguine Draconis, nucibus cupressi, Gallis, Balauft. fl. ros. rubr. rad. consolid. maj. & similibus: in quorum defectu εὐπόρισον Albumen ovi cum aquâ ros. conquassatum cum stuppis cannabinis usurpatur. Impetu sanguinis averso, discutientia applicanda, ab initio adstringentibus castigata, ne forsitan fiat attractio: deinceps autem sola: ut quicquid P.N. effusum parti inhæret, digestum evanescat. Quod si autem tanta sit contusio, ut spes nulla super sit, discussionem satis proficere posse, hærente in profundo sanguine extravasato, quidam, siquidem locus ita ferat, ad extrahendum adhibent cucurbitulas, & quandoque scarificatas. Si nulla speranda resolutio, superest ut in pus materia extravasata convertatur, locus mundificetur, caro in locum amissæ generetur, tandemq; cicatrix inducatur. Interim non peccant qui etiam in his moribus alexipharmaca adhibent, cum ex Cornel. Cels. multorumque sententiâ, omnis morfus videatur habere quoddam virus. Morfus autem venenati aliam postulant curationem, quam modò adornamus & commendamus.

mus, non neglectis singularibus & specificis in singularibus quibusdam animantium venenis, quæ experientiâ probata subjungemus.

In hâc autem curatione ad tres collimamus scopos. Primus est ut venenum in tempore evocetur seu extrahatur. Alter ut impediamus ejus com meatum ad interiora: Tertius ut admissum Alexipharmacis expugnetur. Ad primum scopum faciunt tum medicamenta ἐπισπαστικά & ἐλλήκητα dicta, manifestâ qualitate calore nimirum insigni efficacia, ut sinapi, pyrethrum, cyclaminus, euphorbium, & similia; tum occultâ virtute venenum ad se elicientia, ut ol. scorpionum simpl. & compos. magnum Matthiol. ol. Araneorum Mindereri, ipsorum animalculorum quæ vim intulerunt substantia contrita imposita. (quod enim de scorpione canit Q. Serenus.

*Et cum vulnus atrox incussit scorpius ardens,
Continuò capitur, tunc dignâ cade retusus
Vulneribusq; aptus, fertur revocare venenum.*

id de majori non sine veneno mordentium & pungentium parte verum est, videatur eâ de re Galen. de Theriac. ad Pison. c. 10.) Theriaca etiam, Mithridatium, Antidotus Matthioli. Et quamvis nonnulli sint, qui theriacam & similia haud imponendam putent, quòd venenum intrò compellere credant; eos tamen Galen. autoritas convincit, scribit enim lib. de Theriac. illam, si moribus & puncturis venenatis antea imponatur, antequam venena ad partes nobiles pervenerint, magno præsidio esse: Convincit quoque & ratio eos; theriacæ enim compositionem serpentum caro subit, quæ substantiæ similitudine allicit, & ut magnes ferrum, aut ambra paleas evocat. Quidam hirudines apposuerunt, persuasum sibi habentes, illos sanguinem virulentum sugere. Quidam admodum laudant scarificationes & cucurbitulas. Sunt qui volatiliùm corpora divisa imponunt, recenti cruore calentia: Sunt qui podicem gallinæ viventis admovent: Sunt qui pretio conducti ore sugant, ex parte veneno infectâ, venenum, non jejuni, os subinde vino odorifero colluentes, oleum rosaceum ore detinentes, & quod sugunt
C 3 subin-

subinde exspuentes, ut notat *Avicenna lib. 4. Canon. fen. 6. tract. 3. c. 1.* Qui hoc, quicquid est operæ, olim præstabant, Pſylli vocabantur, nomen accipientes à Libyæ populis, qui Pſylli dicti à Rege Pſyllo, quibus stupenda ab antiquitate tribuebantur, scilicet, Ingenitum habere virus exitale serpentibus, ut cujus odore sopiant eos ap. *Plin. hist. Nat. 7. c. 2. 8, c. 24.* Morfos à bestiis sanare ore venenum exsugentes, ipsasque bestias incantationibus demulcere ap. *Plutarch. in Vitâ Caton. min.* Leviora venenata vulnera salivâ curare; periculosiora haustu aquæ, quâ ipsi os coluerant; periculosissima accubitu seu applicatione proprii corporis ap. *Ælian. histor. anim. 9. c. 38.* Illos eleganter describit *Lucanus l. IX. Pharsaliæ*

Gens unica terras

*Incolit à sevo serpentum innoxia morsu
Marmaridæ Pſylli: par lingua potentibus herbis:
Ipse cruor tutus, nullumque admittere virus
Vel cantu cessante, potest. natura locorum
Iussit ut immunes misti serpentibus essent.*

Verum enim verò, an ea quæ præstiterunt olim Pſylli, naturalem causam an verò magicam habuerint, dubium remanet. *Ulysses Aldrovandus (histor. serpent. & Dracon. l. 1. c. 1. §. veneni serpentum medela)* arbitratur, horum præsidii nullam adhibendam fidem, propterea quod Galenus & ipse attestetur, Morfos populos, qui suâ ætate adhuc extabant, contra serpentum virus nullam propriam facultatem possedisse, sed quibusdam dolis & vanis commentis universam plebeculam decepisse: quemadmodum hodiè circulatores, qui serpentes & viperas non debito tempore venantur, captisque carnes mordendas objiciunt, ut omni veneno ab ore vacuato, felicius coràm populo contrectari possint. Quo minus tamen simpliciter huic sententiæ subscribamus, *Celsi* autoritas facit: Ille enim *ital. 5. c. 27.* si cucurbitula non est, homo adhibendus est, qui vulnus exsugat. Neque herclè scientiam præcipuam habent, hi qui Pſylli nominantur, sed audaciam usu ipso confirmatam. Nam venenum serpentis, ut quædam etiam venatoria venena, quibus Galli præci-

præcipuè utuntur, non gustu, sed in vulnere nocent. Ideoque colubra ipsa tutò estur : ictus ejus occidit : Et si stupente eâ (quod per quædam medicamenta circulatores faciunt) in os digitum quis indidit, neque percussus est, nulla in ejus salivâ noxa est. Ergò quisquis exemplum Psylli secutus, id vulnus exuxerit, & ipse rutilus erit, & turum hominem præstabit. Illud interea antea debet attendere, ne quod in gingivis, palatove, aliave parte oris ulcus habeat. Expeditissimum etiam auxilium est ustio; illa namque uti *Match. in Com. in Diosc. Mercurialis* aliique habent, omnibus venenatis morsibus valdè prodest, quod ustio vim veneni domare valeat. Ustione peractâ, crusta celerrimè removenda; sic enim quam citissimè veneno patebit exitus, nam crusta facit ut venenum retineatur, & ad interiora penetret. Sin locus ustioni minus idoneus, aut æger illam, formidans ignem, recuset, caustica & escharotica adhibenda, quâ in re cæteris præstare dicitur argentum sublimatum, unguentis refrigerantibus admistum, quo minus doloris inferat. Imponantur deinde emplastra attrahentia ex Galbano, pice nigrâ, terbinthinâ, aliisque gummosis & resinosis. Pulvis Mercurii in hoc casu valdè commendatur, quia virulentam saniem evocat, nec vulnus tam citò claudi permittit. Ad alterum scopum facere creduntur ligaturæ arctissimæ in parte superiore, constrictis vasis: amputatio ipsius partis læsæ, siquidem talis sit, quæ sine vitæ periculo truncari possit, ut digitus manus vel pedis. Exemplum recenset *Sennert. l. 6. prax. part. 5. c. 7.* Ad tertium faciunt alexipharmaca statim propinanda, ut venenum accedens quasi non admittant sed quasi repellant; continuanda, ut illud quod penetrat extinguant, & pravam dispositionem relictam corrigant. Hæc vel simplicia vel composita. Simplicia *Radices* Vincetoxici, Angelicæ, Imperatoricæ, Petasit. Scorzoner. Contrayerv. Gentian. Bardan. Carlin. Succis. Dictamn. alb. Valerian. Allium *Herb.* Succis. Scabios. Card. bened. scordium, Ruta, dictamnus Creticus, Galega, Salvia, Basilicum. *Flores* Tunicæ, Anthos, Calendulæ, Crocus, Ros. Viol. Nymph. Borrag. Bugloss. *Semina.* Citri. Card. bened. Levist. Basilic. Napi, Coriandri præp. Acetosæ. *Fructus* Nux mosch. Baccalauri, Juniperi, Carie. Nux juglans, Caryophyll.

phyll. Cubeb. Cardamom. Pom. Granat, Limon. Aurant. Citri.
Cortices Citri Aurantior. Limon. Ciñam. Cass. Lign. Costus. *Ligna*
 Xylo aloë, Santal, Rhodium. *Lachryma* Thus, Myrrha, Storax,
 Benzoin, Camphora. *Ex Animalibus* Cornu Cerv. Unicorn. os de
 corde cervi, Ebur, Bezoar orient. & occidental. Moschus, Zibeth,
 Castoreum, oculi cancri. *Terra sigillatæ*, Bolus Arm. *Marina*
 Corallium, Margaritæ, succinum, Ambra. *Lapides pretiosi*,
 Sapphiri, Granati, Smaragdi, Hyacinthi, Sardæ seu Carneoli.
Fossilia sulphur. Nitrum, Vitriolum. *Preparata* aquæ simplices
 ex Simplicibus enarratis. *Compositæ*, Theriacalis Bezoarti-
 ca, Bardanæ composita, Carbunculi, Cordialis temperata, an-
 tidotalis alexipharmaca Matthioli, Stapediana, elixir vitæ
 Matth. Propriet. Paracels. *Syrupi* simplices ex succis vegetabi-
 lium : de scordio compositus. *Conserua* ex herbis, floribus,
 pulpa fruct. *Condita* Scorzoner, Helen, rad. Cortic. Citr. Au-
 rant. Nux mosch. fl. Citr. Aurant. *Tabul.* ex succo citri, Ber-
 ber. Rob. Ebuli, sambuci, juniperi, gelatina Corn. cervi, cydo-
 nior. *Opiatæ* Theriaca Andromachi, Mithridat. Damocrat. an-
 tidotus Matth. Theriaca cœlest. diascordium Fracastor. Ele-
 ctuar. d. ovo Maximiliani Imperatoris. Conf. Alkermes, d. Hy-
 acintho. *Extracta* Angelicæ Zedoar. Gentian. Card. bened. scord.
 Helen. Croci, *Salia volatilia* Cornu C. Viperarum. *Pulveres* Ru-
 beus Pannonicus, Saxonicus, Bezoarticus officin. Gryseus Cæ-
 saris contra pestem, *Species* diamarg. cal. & frig. d. Gemm. calid.
 & frig. lætific. *Conf.* liberant. Hyacinth. *Acet.* Ros. rubr. Tu-
 nic. sambuc. Calend. Rut. de rub. Id. Theriacale *Ol.* scorp. destil-
 lata ex Vegetab. *Balsama* ex oleis varia pro suffitu. Ex designatis
 scopis facile intelligitur, quare Doctores in his casibus canonem
 esse velint, non sanguinem detrahendum, non catharticum, non
 clysterem, non vomitorium, non balneum, neque aliud quid-
 quam sudoris provocatorium exhibendum, ante triduum à mor-
 tu aut puncturâ exactum. Tum autem istis universalibus vacu-
 ationibus locus erit, quando à veneno in venoso genere humo-
 res labem contraxerunt. Veneno expugnato ad vulneris sana-
 tionem ut aliàs accedendum. Quidam jactant curas magicas,
 & sunt multi qui schedulas variis vocabulorum barbarorum di-
 varicationibus crucibusque intertextas hominibus vel bestiis
 devorandas offerunt, qualis est his characteribus signata

† Affara

† Affara † Schoffara † Affara
† Pax † Max † Miax.

Sigillo equitis Ruperti, ferreò stylò inculptò multi quoque gloriantur securatos fuisse, & refert *Gokelius de venen. animal.* se homines vidisse curare, qui ad unamquamque inustionem sequentia verba German. recitarunt: **Das walt Gott und unser lieber Herr St. Ruprecht / Gott Vater / Sohn und H. Geist.** *Ulysses Aldrovandus de serp. & dracon. c. 1.* ex Matthiolo narrat, ad eremitam quendam circa Romam morantem confluisse magno numero homines nomine vulneratorum ab anguibus; hunc solitum fuisse interrogare nuncium, num vellet pro patiente remedium sumere; annuentem jussisse, ut pedem denudatum solo collocaret, quem gladii acie circumscribebat, indeque amoto pede, hæc verba investigio inscripsisse: **CARO CARUZE SANUM REDUCE REPUTA SANUM EMANUEL PARACLETUS:** deinde eòdem gladiò characteres delevisse, terramque collectam incyathum aquâ plenum infudisse, donec subsideret, aquam postea indusiò mundò colatam nuncio propinasse, sicque confestim ægrotum absentem sanatum fuisse. De talibus ut nostram proferamus sententiam, statuimus cum *Ulyss. Aldrovand. l. c.* à talibus quorum ratio reddi nulla potest, abstinendum, tantò magis, cum experientia doceat, quibusdam proficuas esse ejusmodi artes, alios in longè graviora mala præcipitare. Rem superstitionis plenam esse ultrò patet; superstitionem impietatis plenam, Theologi docent. Atque hæc de morsuum & puncturarum venenatarum curatione sufficiant, nunc quæ singularia quædam venena exposcunt subjungendum. Ab Aspide igitur ut denuò initium faciamus, in ejus morsu in specie commendatur acetum acerrimum, quod Ægyptii frequenter contrà venenum hoc habent in usu; dandum autem est inquit *Aët. serm. 13. c. 20.* quousque ægri aceti qualitatem circa dextram præcordiorum partem percipiant: Hepar enim in demorsis ab Aspide primò ajunt sensu privari. In medicamento sequenti nonnulli talem fiduciam habent, ut non dubitent se mordendos quantumlibet

D

libet

libet efferre offerre Aspidi. Capiunt verò folia thapsi barbati,
caryophyllata, leucoji rubri paripondere, quæ in acetô acerrimo
& sani hominis urinâ bulliant, ad partis læsæ fotum. Nonnulli ejus
decocti unc. iii. jejuni hauriunt. Dipladis morsui ferè conveni-
unt quæ reliquorum venenatorum animalium morsibus, præter
illa tamen, quia demorsu plurimum bibunt, nec potum per uri-
nas evacuant, diuretica exhibentur, alvus clysteribus aquam edu-
centibus evacuat. Natricis morsui ea auxiliantur remedia, quæ
in aliis vulneribus à serpentibus inflictis adhiberi solent. Ad Vi-
peræ morsus *Galen. 2. de antidot. c. 14.* hæc epithemata tradit R. sa-
gapeni, piperis, liquor. Cyrenaic. Opopan. part. æqual. arida pul-
veriscentur, liquores in acetô solvantur, misceantur, f. Em-
plastr. Vel R. Centaur. Aristoloch. rad. peuced. pond. par.
pulveriscentur & aceto ac Galbano excipiantur. Costum veneni
viperini bezoar esse, scribit *Santes Ardoyn. de vener. l. 6. c. 1.* exhibi-
tum à ʒß ad ʒj cum vino absinthite. Coagulum leporis ex-
hibet in hoc morsu *Dioscor. l. 6. c. 47.* Ab hæmorrhoo demorsu
etsi rarò perveniant ad pristinam sanitatem, & salutis spes in
angusto sit, tentandum tamen aliquid, & primo quidem statim
membrum læsum si fieri potest, abscindendum, deinde uten-
dum etiam communibus remediis supra relatis: Tunc medica-
menta exhibenda, quæ vim habent sanguinis fluxum sistendi,
qualia esse possunt tormentill. burs. pastor. bol. armen. terra sigill.
lap. Hæmatit. &c. quibus tamen semper aliquid theriacæ adjici-
endum, nec alexipharmaca negligenda, nam licet vim sanguinem
fundendi habere videantur, quia tamen sanguinis illud pro flu-
vium ab Hæmorrhoi veneno proficiscitur, veneno per alexi-
pharmaca victo, etiam sanguinis effusio cessabit. Adversus Ba-
silisci morsum, plurimi nulla præscribunt remedia, quod tam su-
bitò hominem enecet. *Aëtius serm. 13. c. 13.* vanum & superfluum
duxit, auxilia contra eum referre. Erasistratus tamen monente
Sennerto Castorei ʒj cum vino vel papaveris liquore exhiben-
dam monet, cui quoque suffragatur Dioscorides. Tarantulæ
cura, posteaquam usitata remedia, quæ in aliorum animalium
venenatorum morsu supra nominata sunt, fuerunt adhibita, præ-
cipuè existit in musca, uti omnes etiam Doctores testantur.
Non autem omnibus idem sonus competit; nam alii ad hanc
alii

alii ad illam harmoniam saltare incipiunt, idque tam diu con-
 tinuant, donec amplius nequeant. Neque etiam omnes ab u-
 no instrumento quoque excitantur, sed alii fidibus opus habent,
 alii instrumentis magno strepitu aërem quatientibus, cujusmodi
 sunt tympana, tubæ &c. Alii, quod tamen rarum, non nisi bom-
 bardarum explosione aguntur in saltus. **Curatio Amphibænæ &**
scytales eadem est quæ Viperarum, uti Diosc. l. 6. c. 48. asserit, petat-
tur igitur ex supradictis. Eadem quoque Dryini morsus cura-
tio; in specie tamen commendatur origanum, trifolium &
marrubium, vel eorum succus, radix item aristolochiæ, nec non
glandes cujuscunq; quercus concisæ & cum vino generoso sum-
ptæ. Morsus Cenchris, Draconis, & serpentum in Germaniâ no-
strâ habitantiû quomodo sint curandi, satis ex iis quæ hæctenus
dicta sunt patebit. De morsis deniq; à canerabido modo sequenti
subveniendum. Venenum his, quæ supra in universali curatione
enarrata sunt, evocandum, & quidem citò quantum fieri potest:
frustra enim adhibentur remedia, quæ tardè in hoc casu adhi-
bentur. Vulnus diu apertè servandum, & non solum determinatè
usq; ad diem 40, sed usq; ad tertium l. 4. mensem, imò per integrû
interdum annum: observationes enim Doctorû testantur, quos-
dam ab illis demorsos, post annum demum & longius tempus in
hydrophobiam incidisse. Oxalis trita & imposita ejusdemq; de-
coctum magnarum in hoc casu dicitur virium. Pili item canis ra-
bidi vulneribus impositi. Cinerem cancrorum fluviatiliû miri-
ficè contra illorum morsus prodesse, Galen l. 11. simpl. medic. scri-
bit; exhibet verò ejus duo cochlearia, cum pulveris radice Gen-
tianæ cochleari uno, in vino generoso. Similes vires veteres alyf-
so assignabant, verum cum difficile sit decernere, quænam hodiè
planta alysson veteribus dicta fuerit, nihil certi statuere possu-
mus. Demersio in mare non est certum contra rabiem remedium;
per multi inquit Paræus l. 20. c. 8. se in mare demersere, nec tamen
inde adversum rabiem quidquam adjumenti sensere. Præsenta-
neum & à multis seculis probatissimum est in hoc casu cauteri-
um actuale: Ustionem enim superficialem nequaquam suffice-
re, exempla testantur Hild. obs. 86. cent. 1. A purgatione & venæ
sectione Authores abstinent, nisi fortè malum nobiles præcipu-
asque partes corporis occupaverit, tunc corpus satis largè & ab-
 D 2 undè

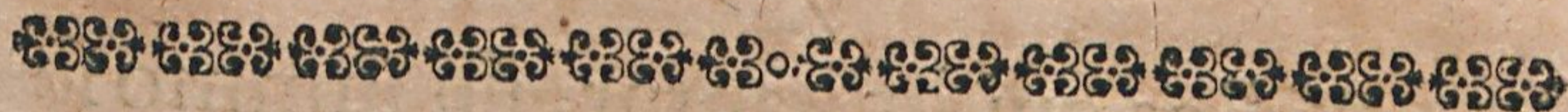
undè purgant, balneis & iis omnibus, quibus pori aperiri possunt, utuntur. Potio Lüchtenbergica à multis viris doctis valdè celebratur: verum an intra novem dies, uti affirmant, venenum hocce tam exitiosum extirpare potens sit, valdè dubitat Hildanus qui empiricum istum processum periculosum affirmat: cui quidem *Daniel Danielis in epist.* ita respondet: Illam Hildane toties & tam felici successu comprobatae potionem, cujus ocularem testem me offero, illam nec maculatam volo: plurimi namque adhuc supersunt, qui ex usu illius potionis jam multis elapsis annis nunc belle vivunt &c. Scorpius qui læsit contritus & super locum impositus, ipse sibi remedio est, tanquam injuriæ vindex & perniciem quam intulit corpore suo luens, ut supra ex poëta notavimus. Ejus oleum quoque auxilio est, unde incolæ Italiæ illud diu noctuq; ad manus habent, eoque plagam illinunt. *Aëtius serm. 13. c. 19.* medicamentum sequens mirabile pharmacum nominat: Rutæ sylvestr. Drachj. terit in aceto, ceræ unc. j. & resin. pini quadrant. liquefacit & affuso oleo quasi unit & imponit; scribit & ibidem cochleam hortulanā præcipuè cum testâ tritam & plagæ impositam confestim dolorè sedare. Lac ficulneum in vulnus instillatum præsent. auxilio percussis adesse *Diosc. l. 6. c. 44.* refert. Internè alexipharmaca & quæ veneno adversantur adhibenda. Quæ jam dicta sunt de curatione puncturæ scorp. terrestis, locum quoque habent in curatione ictus marini scorpionis, item in ictu pastinacæ marinæ, & scorpæ, nisi quod adhuc *Plinius l. 28. c. 11.* contra pastinacam coaguli leporis vel hædi vel agni ʒj. prodesse scribat: & *Aëtius serm. 13. c. 37.* furfures aceto coctos & pro cataplasmate impositos. Contra puncturas verò vesparū & apum remedio est è vestigio ictū sxisse vehementius, succuq; infixos aculeos revulsiße, quod si sic revelli nequeant, locus, si nihil impediatur, incidendus est. Nonnulli partem læsam in calente aquam demergunt & per integram horam fovent. Nasturtiū tritum & impositum dolorè sedare dicitur. Idem præstabit fimus bubulus in oleo & aceto maceratus, calensque impositus. Sunt qui animalia trita quæ pupugerunt imponunt, veluti in punctura scorp. Ul- timò, cum tutius sit morbum præcavere, quam eundem curare, nonnulli medici docere conantur, qua ratione quis possit prohibere, ne animalia morsibus nocere possint, de quâ re vid. *Sant.*

Ardo-

Ardoynus Haly abbas aliique. Hoc verum, quod, qui corpus suum succo malvæ cum oleo mixto obliniverint, à puncturis vesparum & apum immunes sint.

Et hæc sunt L. B. quæ pro ingenio & tempore in chartam conjicere volui & debui: quod si palato tuo non arrideant omnia, ne quæso lividus statim & mordax sis, doctus enim meliora facilè & libenter sententiam meam mutabo; cum non errare, sed in errore perseverare, turpe sit. Finio interim in nomine Salvatoris nostri, cui pro concessâ hactenus in studio medico gratiâ debitas gratias ago, agamque.

Dum vivam, vitamq; per hæc mortalia ducam.

Corollaria de Mor- sibus.

1.

Paucissimi moriuntur absque mor-
sibus.

2.

Ex levissimis morsibus contingit ho-
minem quandoque mori.

3.

Morsus fieri potest absque effusione
sanguinis.

Morsus

4.

Morsus incurabiles curandos suscipere Medicus debet.

5.

Morsus Gallinæ non est morsus.

6.

Argentina ad curationem morsuum facere potest.

7.

Psyllos qui imitantur, illi summo se se exponunt periculo contra præcepta Dei.

8.

Non omnia animalia à rabidis vulnerata, in rabiem aguntur.

F I N I S.

ULB Halle
006 608 795

3

WDA

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19
Centimetres

B.I.G.

Farbkarte #13

Black
3/Color
White
Magenta
Red
Yellow
Green
Cyan
Blue

UGURALIS
A
BVS
TURIS
IVM,
DEO TRINUNO
HORITATE
BILISSIMI &
M
EDICI,
IM UNIVERSITATE,
TIA
nores & Privilegia
solenniter
ATRORUM
RUS Wiezel.
tanus.
q. solitis.
TI,
CI SPOOR.
VI.

148

A

